

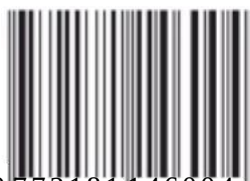
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI

Научный вестник Бухарского государственного университета
Scientific reports of Bukhara State University

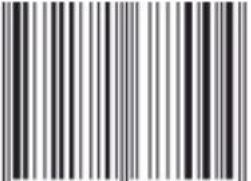
1/2025

E-ISSN 2181-1466

9 772181 146004

ISSN 2181-6875

9 772181 687004

@buxdu_uz

@buxdu1

@buxdu1

www.buxdu.uz

1/2025

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI
SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY
НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК БУХАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

Ilmiy-nazariy jurnal

2025, № 1, yanvar

Jurnal 2003-yildan boshlab **filologiya** fanlari bo'yicha, 2015-yildan boshlab **fizika-matematika** fanlari bo'yicha, 2018-yildan boshlab **siyosiy** fanlar bo'yicha, **tarix** fanlari bo'yicha 2023-yil 29-avgustdan boshlab O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar Vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2000-yilda tashkil etilgan.

Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O'zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2020-yil 24-avgust № 1103-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O'zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy.

Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY'ATI:

Bosh muharrir: Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bosh muharrir o'rinbosari: Rasulov To'liqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor

Mas'ul kotib: Shirinova Mexrigiyo Shokirovna, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Kuzmichev Nikolay Dmitriyevich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor (N.P. Ogaryov nomidagi Mordova milliy tadqiqot davlat universiteti, Rossiya)

Danova M., filologiya fanlari doktori, professor (Bolgariya)

Margianti S.E., iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Indoneziya)

Minin V.V., kimyo fanlari doktori (Rossiya)

Tashqarayev R.A., texnika fanlari doktori (Qozog'iston)

Mo'minov M.E., fizika-matematika fanlari nomzodi (Malayziya)

Mengliyev Baxtiyor Rajabovich, filologiya fanlari doktori, professor

Adizov Baxtiyor Rahmonovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Abuzalova Mexriniso Kadirovna, filologiya fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

Barotov Sharif Ramazonovich, psixologiya fanlari doktori, professor, xalqaro psixologiya fanlari akademiyasining haqiqiy a'zosi (akademigi)

Baqoyeva Muhabbat Qayumovna, filologiya fanlari doktori, professor

Bo'riyev Sulaymon Bo'riyevich, biologiya fanlari doktori, professor

Jumayev Rustam G'aniyevich, siyosiy fanlar nomzodi, dotsent

Djurayev Davron Raxmonovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Umarov Baqo Bafoyevich, kimyo fanlari doktori, professor

Murodov G'ayrat Nekovich, filologiya fanlari doktori, professor

O'rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Navro'z-zoda Baxtiyor Nigmatovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Hayitov Shodmon Ahmadovich, tarix fanlari doktori, professor

To'rayev Halim Hojiyevich, tarix fanlari doktori, professor

Rasulov Baxtiyor Mamajonovich, tarix fanlari doktori, professor

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Quvvatova Dilrabo Habibovna, filologiya fanlari doktori, professor

Axmedova Shoira Nematovna, filologiya fanlari doktori, professor

Bekova Nazora Jo'rayevna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Amonova Zilola Qodirovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Hamroyeva Shahlo Mirjonovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Nigmatova Lola Xamidovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Boboyev Feruz Sayfullayevich, tarix fanlari doktori

Jo'rayev Narzulla Qosimovich, siyosiy fanlar doktori, professor

Xolliyev Askar Ergashovich, biologiya fanlari doktori, professor

Artikova Hafiza To'ymurodovna, biologiya fanlari doktori, professor

Hayitov Shavkat Ahmadovich, filologiya fanlari doktori, professor

Qurbonova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Ixtiyarova Gulnora Akmalovna, kimyo fanlari doktori, professor

Rasulov Zubaydullo Izomovich, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Mirzayev Shavkat Mustaqimovich, texnika fanlari doktori, professor

Samiyev Kamoliddin A'zamovich, texnika fanlari doktori, dotsent

Esanov Husniddin Qurbonovich, biologiya fanlari doktori, dotsent

Zaripov Gulmurot Toxirovich, texnika fanlari nomzodi, professor

Jumayev Jura, fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent

Klichev Qybek Abdurasulovich, tarix fanlari doktori, dotsent

G'aybulayeva Nafisa Izattullayevna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

MUNDARIJA *** СОДЕРЖАНИЕ *** CONTENTS		
TILSHUNOSLIK *** LINGUISTICS *** ЯЗЫКОЗНАНИЕ		
Бушуй Т.А.	Краудсорсинговый словарь туристических терминов	4
Фалеева Е.В.	Лексические инновации и их семантические типы в современных словарях английского языка	10
Xazratova I.F.	O'zbek va ingliz tillarida "adolat" konseptining etimologik va kulturologik tadqiqi	15
Salimova D.F.	O'zbek bolalarida yangi so'z o'zlashtirish jarayoni tadqiqi	19
Safarova O.M.	Farmatsevtika terminining shakllanishi	23
Odilova N.N.	Ertak va afsonalardagi mifonimlar va ularning qiyosiy tadqiqi	28
Latifova M.Y., Asadov T.H.	O'tkir Hoshimov asarlaridagi -day/dek affiksli turg'un va erkin o'xshatishlar tadqiqi	32
Vaxidova F.S., Faxriyeva D.O.	Ziyorat turizmi lingvistik birliklarning pragmatik funksiyalari	36
Ganiyeva M.N.	Functional aspects of translation of internet neologisms in english and uzbek	40
Фалеева А.В.	Социо-культурные и территориальные особенности вариации компонентного состава английских разговорных выражений	44
Azimova A.O'.	Toshpo'lat Ahmad she'riyatidagi milliylikni ifodalovchi til va nutq birliklari haqida	49
Asadov T.H., Saidova X.F.	O'zbek lug'at qatlamidagi neologik shaxs otlari va ularning tarkibiy-mazmuniy tuzilish	54
Turdimurodov S.E.	Fe'l evfemik birliklarning til va nutqdagi o'rni	59
Soatova M.S.	Harbiy diskursning o'ziga xos xususiyatlari	64
Shamsiddinova S.B.	"Gilgamish" eposidagi to'fon qissasi hayot va o'lim ramzi sifatida	70
Ruziyeva N.X.	Nutqiy muloqotda xushmuomalalik, evfimizm va feysning o'rni	74
Jo'rayeva N.Sh.	Evfemizmlar o'zbek ayollari nutqi misolida	79
Bafoyeva N.A.	Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" romanida shaxs nomlari tarkibida qo'llangan qo'shimchalar tahlili	83
Ashurova M.S.	Rasmiy uslubning ichki turlari, rasmiy matnlarga xos xususiyatlar va ularning vazifalari	87

Abdukodirova Y.S.	O`zbek lingvomadaniyatida maqollar o`rganilishining nazariy jihatlar	94
Абзаиров Т.Ю.	Фонетическая компетентность для изучения русского языка как иностранного	98
Туйлиева Л.А.	Системные отношения в лексико-семантической группе глаголов, называющие биологическое состояние (на материале современного русского языка)	104
Saparbayeva L.S.	Reklama matnlarida alluziyaning madaniy xususiyatlari	111
Nashirova Sh.B.	Ways of lexicographic semantization of polysemic words in english-uzbek and uzbek-english dictionaries	116
Ахмедова С.Қ.	“Победа” переименование пайдо бўлиш ва қўлланилиш тарихи	121
Туйлиева Л.А.	Анализ парадигматических свойств лексико-семантической группы глаголов биологического состояния узбекского языка	125
ADABIYOTSHUNOSLIK *** LITERARY CRITICISM *** ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ		
Hayitov Sh.A.	“Yusuf va Zulayho” Hilola Safarova talqinida	132
Khalikova D.Sh.	The creative portrayal of the female figure in english and uzbek literature	144
Xo`jayeva X.K.	“Oshiq Mahmud” dostonining o`rganilish tarixidan	149
Yaxshiyeva Z.R.	Amir Temur haqidagi asarlarda hayot haqiqati va badiiy to`qima	153
Палуанов Б.Н.	Ибрайим Юсупов ижодида бадий публицистика	158
O`roqova N.Y.	Xalq lirik qo`shiqlari va mumtoz she`riyatda qush obrazi talqini	162
Xamroyeva D.J.	Abdulla Sher ijodida dostonning o`rni	168
Xolmanova Sh.Q.	«Bovary xonim» va «Hayot» romanlarida ayollar obrazining ifodalanishi	173
Soliyev E.M.	Qur`on ilmining vujudga kelishi	178
Sadullayeva M.A.	Hikoyada peyzaj tasviri va unda ruhiyat ifodasi	183
Kadirova N.A.	Peculiarities of transformation motif in uzbek written fairy tales	186
Рахматова М.М., Исмаилова С.Н.	Формирование национально-культурного наследия в путевых заметках джадидов	192
Ахмедова Ш.Н., Исаева Г.А.	Героизм и внутренние конфликты в романах «Горячий снег» Ю.Бондарева и «Годы в шинелях» Шухрата	197

Nortoyeva O'.M.	Jeyn Ostinning "Andisha va g'urur" asarining badiiy qiymati va g'oyasini ifodalashda lingvomadaniy komponentga ega birliklarning roli	201
Sayidova Sh.N.	The interpretation of the figure of amir timur in uzbek prose literature	206
MATNSHUNOSLIK VA MANBASHUNOSLIK *** TEXTOLGY AND LITERARY SOURCE STUDY *** ТЕКСТОЛОГИЯ И ЛИТЕРАТУРНОЕ ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ		
Safarova H.O., Muzaffarova S.F.	Muhammad Sharif Gulxaniy "Zarbulmasal" asarining toshbosma nusxalari xususida	211
"NAVOIY GULSHANI"		
To'rayeva M.T.	"Shahr bir oy furqatidin baytul-ahzandur manga"...	215
FALSAFA VA HUQUQ, SIYOSATSHUNOSLIK *** PHILOSOPHY, LAW AND POLITICAL SCIENCES *** ФИЛОСОФИЯ, ПРАВО И ПОЛИТОЛОГИЯ		
Соипов Б.И.	Марказий осиёда диний бағрикенглик масалалари	219
Sadibaqosev H.Sh.	Yevropa Ittifoqi-Xitoy xavfsizlik sohasidagi hamkorlik	223
Абдувоитов С.Х.	Приоритетные направления внешней политики Турции в современных международных отношениях	228
TARIX *** HISTORY *** ИСТОРИЯ		
Ahmadova Z.Sh.	Yangi o'zbekiston taraqqiyot strategiyasi va uning ijtimoiy soha rivojiga ta'siri	233
Nivedita D.K.	Timur statehood and its role in shaping central asian regionalism	238
Qo'chqarov T.B.	O'zbekiston va Eron aloqalarining tarixiy ildizlari	244
IQTISOD *** ECONOMY *** ЭКОНОМИКА		
Salimov A.F., Xolmatova M.S., Shokirova D.O.	O'zbekiston iqtisodiy o'zgarishlari va o'sishlar	248

Vaxidova Fatima Saidovna,

Buxoro davlat universiteti, ingliz tilshunosligi kafedrası o'qituvchisi f.f.f.d (PhD),
f.s.vakhidova@buxdu.uz

Faxriyeva Dilorom Otamurodovna,

Buxoro davlat universiteti 1-kurs magistratura talabasi,

Annotatsiya. Ushbu maqola ziyorat turizmiga oid lingvistik birliklarning pragmatik funksiyalarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda ziyorat turizmiga xos bo'lgan til birlikmalari va ularning muloqot jarayonidagi o'rni tahlil qilinadi. Ayniqsa, ziyoratchilar bilan muloqotda ishlatiladigan madaniy-ma'naviy mazmundagi ifodalar, so'z birlikmalari va iboralarning kommunikativ maqsadlari aniqlanadi. Ziyorat joylari haqida ma'lumot beruvchi lingvistik birliklar nafaqat axborot yetkazish, balki ishonch uyg'otish, motivatsiya berish va ma'naviy yaqinlikni shakllantirish kabi pragmatik vazifalarni bajaradi. Maqolada til vositalarining kontekstga mos ravishda qo'llanilishi hamda ularning turizm industriyasidagi ahamiyati tahliliy yondashuv asosida o'rganilgan.

Kalit so'zlar: ziyorat turizmi, lingvistik birliklar, pragmatik funksiyalar, kommunikativ maqsad, madaniy-ma'naviy muloqot, kontekstual yondashuv.

ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ФУНКЦИИ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ, СВЯЗАННЫХ С ПАЛОМНИЧЕСКИМ ТУРИЗМОМ

Аннотация. Данная статья посвящена изучению прагматических функций лингвистических единиц, связанных с паломническим туризмом. В исследовании анализируются языковые выражения, характерные для паломнического туризма, и их роль в процессе общения. Особое внимание уделено культурно-духовным выражениям, словосочетаниям и фразам, используемым в общении с паломниками, а также их коммуникативным целям. Лингвистические единицы, предоставляющие информацию о местах паломничества, выполняют не только информативную функцию, но и прагматические задачи, такие как формирование доверия, мотивация и духовная близость. В статье рассматривается применение языковых средств в соответствии с контекстом, а также их значимость для туристической индустрии на основе аналитического подхода.

Ключевые слова: паломнический туризм, лингвистические единицы, прагматические функции, коммуникативная цель, культурно-духовное общение, контекстуальный подход.

THE PRAGMATIC FUNCTIONS OF LINGUISTIC UNITS IN PILGRIMAGE TOURISM

Abstract. This article is dedicated to studying the pragmatic functions of linguistic units related to pilgrimage tourism. The research analyzes linguistic expressions specific to pilgrimage tourism and their role in the communication process. Particular attention is given to expressions, phrases, and idioms of cultural and spiritual significance used in communication with pilgrims, identifying their communicative purposes. Linguistic units that provide information about pilgrimage sites serve not only to convey information but also to instill trust, provide motivation, and foster spiritual closeness, fulfilling pragmatic functions. The article examines the contextual application of linguistic tools and their significance in the tourism industry using an analytical approach.

Keywords: pilgrimage tourism, linguistic units, pragmatic functions, communicative purpose, cultural-spiritual communication, contextual approach.

Ziyorat turizmi (pilgrimage tourism) insonlarning diniy, madaniy va ma'naviy ehtiyojlarini qondirish maqsadida muqaddas maskanlarga sayohat qilish faoliyatini o'z ichiga oladi. Ushbu sohada lingvistik birliklar muhim rol o'ynaydi, chunki ular ziyoratchilar bilan aloqa qilish, muqaddas joylarning mohiyatini tushuntirish va diniy ahamiyatni yetkazishda asosiy vosita hisoblanadi. Pragmatika lingvistik birliklarning qo'llanilishi va ularning ma'no ifodalash jarayonidagi funksiyalarini o'rganadi. Ushbu maqolada ziyorat turizmi kontekstida ishlatiladigan lingvistik birliklarning pragmatik funksiyalari tahlil qilinadi.

Ziyorat turizmi, diniy sayohatlar va ziyorat joylariga yo'l oluvchi kishilarning maqsadlari hamda tajribalari haqida ko'plab lingvistik va pragmatik tadqiqotlar amalga oshirilgan. Ziyorat turizmiga oid

lingvistik birliklar kontekstda turli pragmatik funksiyalarni bajaradi, chunki bu birliklar faqatgina ma'lumot berishdan ko'ra, aniq ijtimoiy va madaniy maqsadlarni amalga oshiradi.

Ziyorat turizmida foydalaniladigan lingvistik birliklar, masalan, ibodatlar, so'zlar, urf-odatlariga oid ifodalar va an'anaviy salomlashish shakllari, o'zining pragmatik funksiyasini o'z ichiga oladi. Bu birliklar ziyoratchilar o'rtasida ijtimoiy aloqalar o'rnatishga, diniy qadriyatlarni hurmat qilishga va umumiy madaniy me'yorlarga moslashishga yordam beradi. Ziyorat joyida ishlatiladigan so'zlar, xususan, "salom" yoki "xush kelibsiz" kabi iboralar, samimiy aloqalarni kuchaytiradi va ziyorat joylarida diniy birdamlikni yaratadi. Ziyorat turizmiga oid kontekstual birliklar, asosan, joyning diniy, madaniy va tarixiy ahamiyatiga bog'liq holda farq qiladi. Misol uchun, Kaba (Makkadagi asosiy ibodat joyi) atrofida ishlatiladigan so'zlar va iboralar boshqa ziyorat joylaridan ajralib turadi. Ziyoratchilar Kaba atrofida "Labbaik Allahumma Labbaik" (Ey Alloh, biz sening xizmatin keldik) kabi diniy iboralarni ishlatib, o'z diniy qaramliklarini ko'rsatadilar. Bu iboralarning pragmatik funksiyasi nafaqat ziyoratning diniy maqsadini, balki ziyoratchilarni o'rtasidagi o'zaro hurmat va muqaddas joyning ahamiyatini ifoda etishdir.

Ziyorat turizmida ishlatiladigan til faqatgina muayyan ibodatlar bilan bog'liq emas, balki ziyorat joyiga kelgan kishilarning o'zaro ijtimoiy aloqalarini ham aks ettiradi. Masalan, so'rovnomaga yoki taklif sifatida ishlatilgan so'zlar, ziyorat joylarida yaqinlik va birdamlikni kuchaytiradi. Ziyoratchilar bir-birlariga "duolarni eslatib turish" yoki "ko'mak so'rash" orqali bir-birini qo'llab-quvvatlaydilar. Ziyorat turizmida ishlatiladigan til ko'pincha diniy va madaniy qiymatlarni aks ettiradi. Masalan, ziyorat joyida har bir so'z yoki ibora uning diniy kontekstida, an'analari va madaniyatidagi o'rinlariga qarab turli pragmatik ma'nolarni ifodalaydi. Ziyorat joylaridagi so'zlar, xususan, ibodatga oid iboralar va o'zaro aloqalar, ziyoratchilarning diniy salohiyatini yuksaltirish, yaxshilik qilish va o'zaro mehr-oqibatni oshirish uchun ishlatiladi. Ziyorat joylarida, masalan, "qadamlarimiz barakali bo'lsin", "duolarimiz qabul bo'lsin" kabi so'zlar, faqat diniy amallarni ifodalashdan tashqari, ziyoratchilarni o'zaro hurmat, yordam va birdamlikka chaqiradi. Ziyorat turizmidagi kontekstual elementlar ziyoratchilarning o'zaro aloqalarini, diniy amallarni va joyning o'ziga xos tarixiy yoki madaniy ahamiyatini oshiradi. Masalan, ba'zi iboratlar faqat muayyan joylarda ishlatiladi, bu esa ziyoratchilar o'rtasida muqaddaslikni va ulkan qadr-qimmatni anglatadi. Shuningdek, kontekstual birliklar ziyorat joyining tabiati, maqsadi va diniy an'analarga asoslangan holda turlicha bo'lishi mumkin.

Shu tariqa, ziyorat turizmidagi lingvistik birliklar o'zining pragmatik funksiyasida ko'plab ijtimoiy va madaniy kodlarni o'z ichiga oladi. Bu birliklar ziyoratchilar o'rtasida o'zaro aloqalarni, diniy birligini, va madaniy o'ziga xoslikni ifoda etishda muhim rol o'ynaydi. Ziyorat turizmi sohasida maxsus atamalar, masalan, "ziyosat", "hadis", "muqaddas joy", "ibodat", "baraka" kabi terminologiyalar qo'llaniladi. Ushbu birliklar din va madaniyatga oid axborotni ifodalashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ziyoratchilarning diniy va ma'naviy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi. Pragmatik nuqtai nazardan, bunday birliklar tinglovchiga hurmatni ifoda etish va diniy ahamiyatni oshirish uchun ishlatiladi. Ziyoratchilar bilan aloqa o'rnatishda turli xil savol-javob shakllari ("Siz qaysi maskanga tashrif buyurdingiz?", "Bu joy haqida qanday taassurotga egasiz?") va ko'rsatmalar ("Shohlik masjidiga shu yo'l bilan boring.") keng qo'llaniladi. Bunday birliklar ziyoratchilarga yo'l-yo'riq ko'rsatish va ular bilan muloqotni samarali tashkil qilish uchun ishlatiladi.

Lingvistik birliklarning pragmatik funksiyalari

Informativ funksiya

Ziyorat turizmiga oid lingvistik birliklar ziyoratchilarni muqaddas joylarning tarixi, diniy ahamiyati va urf-odatlari haqida xabardor qilishga qaratilgan. Masalan:

Tarixiy axborot: "Bu masjid 15-asrda qurilgan."

Diniy ahamiyat: "Bu joy Payg'ambarimizning (s.a.v.) duolari qabul bo'lgan makon sifatida tanilgan."

Ushbu birliklar ziyoratchilarga muhim axborotni yetkazib, ularning diniy-ma'naviy tajribasini boyitadi.

Ziyorat joylariga oid so'z va iboralar ziyoratchilarning his-tuyg'ularini uyg'otish va ma'naviy muhitni yaratishga xizmat qiladi. Masalan: "Allohnin rahmati bilan bu joyda ibodat qilganlar duo qabul bo'ladi."

Bunday birliklar tinglovchilarni ruhlantiradi va ziyorat jarayonini yanada esda qolarli qiladi.

Regulyativ funksiya bu ziyorat jarayonida qoidalar va tavsiyalarni bildirishda lingvistik birliklarning regulyativ funksiyasi muhimdir. Masalan: "Ziyorat paytida sukut saqlang." Ushbu birliklar ziyoratchilarning xatti-harakatlarini tartibga solishga xizmat qiladi va ziyorat jarayonini tartibli o'tkazishni ta'minlaydi. Ziyoratchilarning e'tiborini jalb qilish va ularni aniq harakatlarga yo'naltirishda apellyativ funksiyaning ahamiyati katta. Masalan: "Ollonning uyiga tashrif buyurgan har bir kishi niyatini pok tutishi lozim." Bu funksiyadagi lingvistik birliklar ziyoratchilarning ichki ehtiyojlarini uyg'otadi va ularni ma'naviy amallarga chorlaydi. Ziyorat turizmiga oid lingvistik birliklarning pragmatik funksiyalari ulardan foydalanish kontekstiga qarab o'zgaradi. Masalan: milliy o'ziga xoslik: har bir xalq ziyorat joylari bilan bog'liq bo'lgan maxsus iboralar va atamalardan foydalanadi (arabcha "hajj", o'zbekcha "ziyosat").

Madaniy kontekst: Lingvistik birliklarning qo'llanilishi mahalliy urf-odatlariga muvofiq holda amalga oshadi. Masalan, O'zbekiston hududida "Hazrati Imom majmuasi" yoki "Bahouddin Naqshband" ziyoratgohlariga oid

Maqto'v aktlari: "Bu joy Payg'ambarimiz (s.a.v.) tomonidan duolar qilingan muqaddas maskanlardan biri." Ziyoratchilar bilan muloqotda til faqat axborot yetkazish vositasi emas, balki hurmat va ehtiromni ifodalash vositasi sifatida ham namoyon bo'ladi. Masalan, diniy so'zlar va iboralar har doim muloyimlik shaklida qo'llaniladi.

Ziyorat turizmi materiallarida pragmatik birliklar

Ziyorat turizmini rivojlantirish uchun ishlatiladigan reklama materiallarida emotiv va apellyativ funksiyalarga ega birliklar keng qo'llaniladi. Masalan: "Buyuk Ipak yo'lida joylashgan muqaddas maskanlarga sayohat qiling!" Ushbu iboralar ziyoratchilarning e'tiborini jalb qilish va ularni ziyoratga chorlashga xizmat qiladi. Ziyoratchilarga mo'ljallangan yo'l-yo'riq materiallari, masalan, xaritalar, kitobchalar va audio gidlar informativ va regulyativ funksiyalarga ega. Ular ziyoratchilarga muhim ma'lumotlarni aniq va tushunarli tarzda yetkazishga yordam beradi. Ziyorat turizmi kontekstida lingvistik birliklar nafaqat axborot yetkazish, balki ziyoratchilarning diniy, madaniy va ma'naviy ehtiyojlarini qondirish uchun ham xizmat qiladi. Ularning pragmatik funksiyalari, xususan informativ, emotiv, regulyativ va apellyativ vazifalari, ziyorat jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu birliklarning kontekstga mos qo'llanilishi ziyoratchilarning tajribasini boyitadi va ularni ma'naviy jihatdan rag'batlantiradi. Shu sababli, ziyorat turizmini rivojlantirishda lingvistik birliklarning pragmatik imkoniyatlarini to'g'ri boshqarish muhimdir. Ziyorat turizmi faqatgina diniy ziyorat emas, balki madaniyatlararo muloqot maydonidir. Ushbu kontekstdagi lingvistik birliklar: Madaniy qadriyatlarni saqlash va ulashishga xizmat qiladi. Tinchlik va bag'rikenglik muhitini yaratishga yordam beradi. Ziyoratchilar va xizmat ko'rsatuvchilar o'rtasida samarali muloqotni ta'minlaydi

Ziyorat turizmi jarayonida lingvistik birliklarning pragmatik funksiyalarini o'rganish muloqotning samaradorligini oshirishga, ziyoratchilarga ma'naviy qoniqish baxsh etishga va madaniy qadriyatlarni yanada mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu sababli, tilshunoslik va pragmatika bo'yicha tadqiqotlar ushbu sohaga katta hissa qo'shishi mumkin. Pragmatik funksiyalar: Til birliklarining ziyorat jarayonidagi kommunikativ maqsadlari va vazifalari. Masalan, yo'nalish ko'rsatish, marosim tushuntirish, muloqotni muvofiqlashtirish. Til birliklarining tahlili: So'zlashuv nutqida, yozma materiallarda (e'lonlar, broshyuralar), va gidlar nutqida ishlatiladigan lingvistik birliklarni o'rganish. Ziyoratchilar va gidlar o'rtasidagi muloqot: Ushbu birliklarning interaktiv jihatlari, madaniy kompetensiya va pragmatik moslashuv. Lingvistik birliklarning pragmatik funksiyalari ziyoratchilarning tajribasini boyitish va tushunishni yengillashtirishga qanchalik yordam berishi. Shu asosda yozishni boshlashingiz mumkin. Agar qaysidir qismi bo'yicha batafsil tahlil kerak bo'lsa, ayting, yordam beraman!

Ziyorat turizmidagi asosiy til birliklari: diniy atamalar, ijtimoiy tabriklar, qadriyatlar bilan bog'liq ifodalar. Pragmatik funksiyalar: axborot yetkazish, iltimos qilish, minnatdorlik bildirish, duolar va so'rovlarning ahamiyati. Muloqot kontekstining ta'siri haqida ayt Ziyorat turizmidagi lingvistik birliklar muloqotning mazmunli va samarali bo'lishida muhim o'rin tutadi. Quyida mavzuning asosiy nuqtalariga batafsil to'xtalamiz:

Ziyorat turizmidagi asosiy til birliklari

Diniy atamalar: "ziyosat", "muqaddas joy", "duo", "tavof", "namoz" kabi atamalar islomiy terminologiya bilan bog'liq bo'lib, ziyoratchilar uchun tushunarli va ma'naviy mazmun kasb etadi. Ijtimoiy tabriklar: Ziyoratchilar orasida salomlashuv va tabriklar, masalan, "Assalomu alaykum", "Alloh ziyoratni qabul qilsin" kabi iboralar madaniy jihatdan muhim. Qadriyatlar bilan bog'liq ifodalar: Hurmat ifodalovchi so'zlar va iboralar ("muhtaram ziyoratchi", "Alloh sizga baraka bersin") qadriyatlarni aks ettiradi.

Ziyorat turizmi diniy va madaniy maqsadlarda muqaddas joylarga safar qilish jarayonini anglatadi. Bu turdagi turizm doirasida o'ziga xos til birliklari, ya'ni so'zlar, iboralar va nutq uslublari shakllanadi. Ushbu birliklar ziyoratchilarning ehtiyojlari va diniy-marifiy kontekst bilan bog'liq bo'ladi. Asosiy til birliklari quyidagilardir:

Diniy terminologiya: "ziyosat", "haj", "umra", "tavof", "maqbara", "ziyokorlik" kabi so'zlar. Duo va diniy iboralar: "Alloh rozi bo'lsin", "duo qiling", "rabbim madadkor bo'lsin" kabi iboralar. Yo'l-yo'riq beruvchi nutq: "Bu yo'ldan boring", "Bu maqbaraning tarixi qadimiy", "Bu yerda namoz o'qish mumkin" kabi yo'naltiruvchi gaplar. Madaniy-ma'rifiy tushuntirish: "Bu joy tarixiy ahamiyatga ega", "Bu maqbara mashhur olimga bag'ishlangan" kabi ma'lumotlar.

Ziyorat turizmi tilining pragmatik xususiyatlari ziyoratchilarning maqsadi, ijtimoiy vaziyat va kontekstga bog'liq bo'ladi. Quyidagi jihatlar muhim sanaladi: Ziyorat turizmida hurmat ifodalovchi til birliklari keng qo'llaniladi. Ziyoratchilar bilan muloqotda "iltimos", "rahmat", "marhamat" kabi iboralar odatiy

hisoblanadi. Yo‘l-yo‘riq berish va ma‘lumot yetkazishda aniq va tushunarli ifodalar ishlatiladi. Masalan, "Bu maqbara janub tomon joylashgan" yoki "Namoz uchun maxsus joy ajratilgan". Ziyoratchilarga ma‘naviy tasalli berish uchun diniy va ruhiy so‘zlar ishlatiladi. Masalan, "Alloh niyatlarinigizni qabul qilsin" yoki "Bu joy sizga baraka olib keladi". Har bir muqaddas joy o‘ziga xos tarixiy va madaniy ahamiyatga ega bo‘lgani sababli til birliklari ham mos ravishda tanlanadi. Masalan, Buxoro va Samarqanddagi ziyorat joylarida tarixiy rivoyatlar bilan boyitilgan tushuntirishlar beriladi. Ko‘plab ziyorat joylariga xalqaro mehmonlar tashrif buyurgani sababli turli tillardagi nutq birliklari (o‘zbek, arab, ingliz va rus tillari) ishlatiladi.

Ziyorat turizmida til birliklari nafaqat ma‘lumot berish, balki diniy-ma‘naviy tajriba yaratishda ham muhim rol o‘ynaydi. Shu sababli, ushbu birliklarning pragmatik xususiyatlarini to‘g‘ri tushunish va qo‘llash ziyoratchilarga yanada chuqurroq ma‘naviy tajriba taqdim etadi. Axborot yetkazish: Gidlarning tarixiy joylar va diniy qadamjolar haqidagi izoh va ma‘lumotlari ziyoratchilarga yo‘nalish va ma‘no beradi. Iltimos qilish: Ziyorat paytida odob va tartib bilan bog‘liq iltimoslar, masalan, "Iltimos, qatorni buzmaslik kerak" kabi iboralar ishlatiladi. Minnatdorlik bildirish: "Rahmat", "Alloh rozi bo‘lsin" kabi ifodalar ziyoratchilar o‘rtasida iliq muloqotni ta‘minlaydi. Duolar va so‘rovlar: Duo qilish orqali yaxshilik tilash pragmatik jihatdan muhim bo‘lib, ziyoratchilarning ruhiy ehtiyojlariga javob beradi. Ziyorat turizmida muloqot konteksti til birliklari va ularning pragmatik funksiyalarini belgilab beradi. Masalan: Rasmiy kontekst: Gidlar va tashkilotchilar tomonidan beriladigan rasmiy axborot va ko‘rsatmalar aniq va tushunarli bo‘lishi kerak. Norasmiy kontekst: Ziyoratchilar o‘rtasidagi muloqotda samimiy va oddiy iboralar ustunlik qiladi. Muqaddas joylarning ta‘siri: Ma‘naviy joylarda hurmatli va sokin nutq me‘yor sanaladi. Shunday qilib, lingvistik birliklarning pragmatik funksiyalari ziyorat tajribasining mazmunli va samarali bo‘lishiga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR:

1. Вахидова, Ф., & Галузина, В. (2024). Методы Исследования Когнитивных Процессов При Обучении Иностранным Языкам. *Models And Methods In Modern Science*, 3(4), 5-12.
2. Вахидова, Ф., & Галузина, В. (2024). Связь Между '1984'оруэлла И Нашей Реальностью. *Инновационные Исследования В Науке*, 3(3), 5-12.
3. Saidovna, V. F. (2024). The Cult of Saints in Central Asia. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769), 2(2), 559-563.
4. Saidovna, V. F. (2022, January). Turizm Atamalarining Shakllanishida Terminologiyaning Roli. In *Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes* (pp. 59-62).
5. Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Harvard University Press.
6. Bach, K., & Harnish, R. M. (1979). *Linguistic Communication and Speech Acts*. MIT Press.
7. Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge University Press.
8. Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Doubleday.